

บทที่ ๖

เอกสาร เรื่องพื้นเวียงวิเคราะห์ในฐานะวรรณกรรม

เอกสาร เรื่องพื้นเวียง ถ้าพิจารณาทางด้านเนื้อหาสาระน่าจะถืออยู่ในฐานะเอกสารประวัติศาสตร์ แต่ถาพิจารณาทางด้านรูปแบบของการจัดบันทึก (ฉันทลักษณ์ เป็นแบบกลอนลำ หรือโคลงสาร) และการใจ (การอ่านในงั้นเชื่อกันที่ การขับลำ) น่าจะถืออยู่ในฐานะวรรณกรรม ฉะนั้นในการศึกษาเอกสาร เรื่องพื้นเวียงนี้ จึงไม่ละเลยที่จะพิจารณาทางด้านวรรณกรรมอีกโสดหนึ่ง เพื่อจะได้เห็นบทบาทของวรรณกรรมที่มีอิทธิพลเหนือจิตใจชาวท้องถิ่นอีสาน

๑. เอกสาร เรื่องพื้นเวียงในฐานะวรรณกรรมพื้นบ้านอีสาน

วรรณกรรมพื้นบ้าน (อีสาน) มีรูปแบบกว้างไปจากวรรณกรรมภาคกลาง ซึ่งมีลักษณะเป็นวรรณกรรมของราชสำนักส่วนใหญ่ กล่าวคือ กลุ่มผู้นักปราชญ์ ราชบัณฑิต และชนชั้นสูง ผู้ปกครอง มีสิทธิเป็นเจ้าของ และวรรณกรรมส่วนใหญ่เจริญอยู่ในราชสำนักมากกว่าชาวบ้าน แต่วรรณกรรมอีสานนั้นเป็นวรรณกรรมพื้นบ้านอย่างแท้จริง คือชาวบ้านมีสิทธิเป็นเจ้าของ เป็นผู้ใจ ผู้ศึกษา (อ่าน) ตลอดจนเป็นผู้สร้างวรรณกรรมเหล่านั้น โดยมีวัด เป็นศูนย์กลางการอนุรักษ์วรรณกรรม ฉะนั้นจึงพบว่า รูปแบบวรรณกรรมอีสานจึงต่าง จากภาคกลางอย่างมากทั้งในด้าน

- รูปแบบ และเนื้อหา
- ภาษา สำนวนโวหาร
- คุณค่า อันได้แก่ความงาม หรือสุนทรีย์และสาระประโยชน์ต่อจิตใจ
- ความเชื่อและอุดมการณ์ของสังคม
- จริยธรรมอันสอดแทรกอยู่ในวรรณกรรม

ดูรายละเอียดใน วิชา ปุณโณทก วรรณกรรมอีสาน (กรุงเทพฯ โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์

นอกจากนี้วรรณกรรมพื้นบ้านอีสานยัง เป็นวรรณกรรมที่ใกล้ชิดกับชาวบ้านมาก กล่าวคือ
โครงเรื่องไม่สลับซับซ้อนมากนัก ส่วนนวนิยายหรือนิยายที่มีการปรุงแต่งให้อุณหภูมิไปด้วยคำศัพท์ (บาลี
สันสกฤต)

๒. พิจารณาทางงานโครงเรื่องของ เอกสาร เรื่องพื้นเวียง

ในคำโครงเรื่อง (Plot) ของเอกสาร เรื่องพื้นเวียงนั้น กวีไม่มีอิสระในการวาง
โครงเรื่อง เพราะเหตุว่าเป็นเนื้อหาทางงานประวัติศาสตร์ จึงต้องดำเนินเรื่องลำดับขั้นตอนตาม
ข้อเท็จจริงทางงานประวัติศาสตร์ เป็นเกณฑ์ ฉะนั้นในการพิจารณาทางงานโครงเรื่องนั้นจึงไม่สามารถ
ที่จะนำหลักเกณฑ์ของการวิจารณ์วรรณกรรมมาใช้ได้ และนอกจากนี้ยังพบว่ากวีพยายามอย่างยิ่งที่
จะรักษาข้อเท็จจริงตามเนื้อหาสารของประวัติศาสตร์ ฉะนั้นในการดำเนินเรื่องจึงไม่พบว่ากวีได้
เพิ่มเติมโครงเรื่อง เพื่อจะได้เกิดการสะเทือนอารมณ์ หรือตอบสนองความพึงใจของผู้อ่านแต่อย่างใด
จึงสรุปในตอนนี้อาการโครงเรื่องของ เอกสาร เรื่องพื้นเวียงนั้น ดำเนินตามลำดับขั้นตอนตามข้อเท็จจริง
ทางงานประวัติศาสตร์

๓. พิจารณาทางงานฉากและการสร้างฉาก

ในเอกสารเรื่องพื้นเวียง ถึงแม้ว่าเนื้อหาสารจะเน้นหนักไปทางงานประวัติศาสตร์ แต่
กวีก็มีอิสระที่จะสร้างฉาก สร้างบรรยากาศให้สัมพันธ์กับการดำเนินเรื่อง ในลักษณะของวรรณ
กรรม ซึ่งกวีก็จะมีจุดประสงค์ที่จะพรรณนาความรู้สึกภายในใจของตัวละครมาให้ผู้อ่านพึง เห็นภาพ
พจน์ สอดคล้องกับความสำคัญของกวี จากการศึกษาเอกสารเรื่องพื้นเวียงพบว่า มีการสร้างฉากอยู่
๒ ลักษณะ คือ

- ฉากแห่งความสุขสำราญ ซึ่งส่วนใหญ่พรรณนาถึงความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ
- ฉากแห่งความมุงยาก การถูกกดขี่ บีบบังคับในชีวิต ซึ่งส่วนใหญ่จะพรรณนาทอนบ้านเมือง
ถูกโจมตี เผาบ้านเผาเรือน ครอบครวั พลัดพรากกัน

๓.๑ ฉากแห่งความสุขราชมาน ส่วนใหญ่จะพรรณนาตอนเดินทัพที่เหตุการณ์ไม่คง เรียกว่า
มีลักษณะรวมความงามธรรมชาติประกอบด้วยความคิดคำนึงของตัวละครในเรื่อง ลักษณะคล้ายนิราศ เว้น
ตอนพระยาพรหมภักดี ยกทัพไปเมืองภูขันธ์

เจ้าก	วอย ๆ ซาม	แดนเมืองหลายชาน	ไปแล้ว
	ออกไกลกว้าง	ไฟไหมป่าแหม	
ผลเห็น	ดวงดอกไม้	ดังจะชวนหอมอ่อน	พูนเขอ
ขามเมอ	ลมพัดทอง	กระจอนพุ่งพุงผาน	
โพรงค	จับกิ่งถ่าน	ฮองว่าเสียงชาน	
	ชมสะออนออก	คอกฮังมานตั้ง	
	จิกแดนหอม	ละยอมหอมคอกกะปาก	
	กานทองสรอย	เพียงพัว จอจ	
	สกุณีเภา	เขยชมดวงคอก	
	เขยฮอง	เสียงฮอนฮอนฮอย	
ดวงแก้ว	ชอยชมชู	สวามฮวนฮัก	
	ฮักฮวนชอย	ชมปองขางปอง	
	สองสติโกด	กิริมย์ฮักฮวน	
	ฮักฮวนฮอน	แฉมยั้งหมตั้ง	
	ขวกรวย เจ้า	คอบหวังสุกขอ	

อธิบายศัพท์

๑. วอย ๆ - อากาญร เกลลอนไปเรื่อย ๆ	๒. แหม - โลง เกียน ราม
๓. ผล - เห็น ดู, มอง	๔. ดัง - รัง เสียง ร.จะออกเป็น ฮ.
	เช่น ฮัก, ฮวน
๕. กระจอน - ละรอง เกสร	๖. สะออน - นำพึงใจ นำเงินดู
	ฮอนฮอน กัว่า

- ๗. กานก่อง - งาม, สวย, กูก่อง กี่ว่า
- ๘. หัว - พวง ขอ
- ๘. จอจี - บานสะพรั่ง
- ๑๑. อีนออย - อาการเสีงร่องของนก
- ๑๑. บากราว - เจานาย

ลักษณะกวีโวหารในการสร้างฉาก ดังตัวอย่างข้างต้นนี้มีปรากฏอยู่ทั่วไปในเอกสารเรื่องพื้นเวียง ซึ่งเป็นการสร้างฉากในลักษณะฉากสันติสุขแห่งความร่าเริง

๓.๒ ฉากแห่งความยุ่งยาก กวีไม่ละเลยที่จะสร้างฉากยุ่งยาก และการบีบคั้นแห่งชีวิตในเอกสารเรื่องพื้นเวียง ซึ่งเป็นการพรรณนาความสำคัญของกวีต่อเหตุการณ์ เพื่อให้ผู้อ่านเกิดสะท้อนอารมณ์แห่งความบีบคั้นในชีวิตนั้น ๆ ตลอดจนไปกับเหตุการณ์ในเรื่อง โดยเฉพาะในกรณีการเข้าโจมตีเมือง ประชากรจะใคร่รับผลกระทบกระเทือนอย่างมากทั้งทรัพย์สินสมบัติ ตลอดจนชีวิตและการพลัดพราก สูญหายของบุคคลในครอบครัว ลักษณะเช่นนี้จะพบอยู่ทั่วไปในเอกสารเรื่องพื้นเวียง เช่น

๑) กองทัพไทยของพระยาขอมภิบาล (พระมหาเทพ . ป่อม) ที่เมืองมหาไชยแล้วกวาดครอบครัว (เนื้อเรื่องตอนที่ ๕๔) เอกสารเรื่องพื้นเวียงได้พรรณนาเหตุการณ์ตอนนี้ไว้ดังนี้

คนตื่นเตน	บีบแค้นโศกเขื่อน	
ปลัดของเสียบ	หมู่เงินคำแก้ว	
เขาก็ จับเอาแล้ว	พันคำสูบใส่	
เชือกผูกคดอง	กงไว้มุ่คน	แทแล้ว
ดางพอง ปลัดถูกนอย	ในอุโตนหนี	
นิ้วเมียบลัด	พรากกันถูร้าย	

- อธิบายศัพท์
- ๑. บีบ - บีบ, เวง
 - ๒. โศก - กระโถก
 - ๓. กว - เครื่องจองจำ ชื่อกา
 - ๔. สูบ - สวม, ใส่, สอด
 - ๕. มุ - หูก, สู้, สู, มู กี่ว่า
 - ๖. พอง - บาง บางพวก

๒) พรรณนาการอพยพท้าว เมืองพาน เขาสุทิว เมืองชั้นในของไทย เอกสาร เรื่องพื้น
เวียงไคพรรณนาถึงความอดอยาการณ์ในถิ่นฐานบ้านเกิดของชาวพวน ผสมผสานกับการชมกษมไม
ซึ่งทำให้ผู้อ่านเกิดมโนทัศน์ สะเทือนอารมณ์ในลักษณะสงสาร มีความเห็นอกเห็นใจ ในบาปเคราะห์
ชาติากรรมที่กลุ่มชาวพวนได้รับ อันเป็นผลมาจากการสงคราม ดังนี้

	เดือนสามขึ้น	ลมหนาวหมอกถอน
	หัวรอนรน	นอนไกลนางไฟ
พียงยี่น	เก้า อันช่วง	ไกลรุ่งอรชร พูนเย๑
	คอน ๆ กึก	อยู่หลังหลายชั้น
เคยเล่า	ชลดรายอย	พุ่มพ่ายไหลหลัง
	ทั้ง เล่าคิดยอ๑	คากระดางบนอน ไคแลว
ฝูงหมู	สาวหนุ่มน้อย	สืบสิ้นง โสม
	ตกแดนไค	โดยวอนหาบ้าน
	ผาบๆ ผาย	เดินไปทั้ง โทก
	ขามโคกกว้าง	ยามเขาบเขา๑
พียงยี่น	ก เทวาสง	โดยไวยหาภู
	จับง่าไม	จำจิมทาง
	ใจหลุกดม	สลดทาวกายคืน
แล้วเล่า	ทางคิมแพง	กวนไปทั้งมวน
	เห็นคอกไม้	บ้านแควอริ๑
	ฝูงสกุณาสัตว์	ขึ้นนมเขยกลิน
	ขอแะฮอง	เสียงออนเอาใจ
	โสมเมียบงู	ฮวมคอนมันปอน
ฝูงหมู	สวาทัวไค	ยี่นเสียงดังบาง
	จิตหลุกดม	ทาย เบื่องอดกิง
โสน๑	เป็นตั้งนี้	แตงขัวสวาระมร๑ ส่วงแท

อธิบายศัพท์

๑. เคา - นักเคาแมว, นกตุ๊ก	๒. ชลธา - น้ำตา
๓. กิดชอก - กิดถึง	๔. โสม - โอม
๕. เขา - หยุค พัก	๖. ใจหลุกลม - ใจจะขาด
๗. หลีน - เลน	๘. คิง - ตัวคน, ร่างกาย

๔. ความคิดเห็นของผู้ประพันธ์

ถึงแม้ว่าเอกสาร เรื่องพื้นเวียงนี้จะตอ้งคำเนนเรื่องไปตามขอเท็จจริงทางานประวัติ ศาสตร์ แตกพบว่ามื่ออยู่หลายตอนทักผู้ประพันธ์พยายามที่สอดแทรกความเห็นหรือความรู้ที่นักคิด ของตนลงไปผสมผสานกับการคำเนนเรื่อง ทั้งความสำนึกของกวีต่อเหตุการณ์ในเนื้อเรื่องและต่อ บุคคลในเรื่อง (ตัวละคร)

๔.๑ ความสำนึกต่อเหตุการณ์ นอกจากที่ใดกล่าวไว้แล้วในบทที่ ๔ (ต่อ) ยังพบว่ากวี พยายามที่จะชี้ให้เห็นถึงความลำบากยากเข็ญของประชากรที่ได้รับผลจากการสงคราม การปลัด พรากจากญาติมิตร และญาติอำนาของตน เป็นบ่อเกิดแห่งความสะเทือนอารมณ์อย่างยิ่งยวดของ ประชากรผู้ประสบ ฉะนั้นกวีจึงพยายามที่จะพรรณนาอยู่เนือง ๆ ถึงประชากรที่ได้รับการบีบคั้น กดคั้นจากสงครามแรงแรงความเป็นใหญ่ของชนชั้นผู้ปกครอง ตลอดจนการที่ชนชั้นผู้ปกครองมีทัศนคติ ต่อประชากรในลักษณะที่มิมีความเป็นมนุษย์นอบ กล่าวคือ อชนชั้นผู้ปกครองไม่คอยจะคำนึงถึงความเดือด รอนของประชากรอันเกิดจากผลกรรมกระทำของตน เพื่อจะเอาชนะกับฝ่ายตรงข้าม เช่น

- ตอนพระยาพรหมภักดี เมืองโคราช เขาปล้นเมืองภูษินของพระยาไกร ก็เพื่อแยงความ เป็นใหญ่หรือโกรธแค้นส่วนตัว แต่ผลที่ประชากรได้รับอยู่ในลักษณะสุดแสนทนทานได้ ตลอดจนการ กวาดต้อนครัว เมืองภูษิน เป็นต้น

- การที่ไทย - มูวณ แยกความเป็นใหญ่บนดินแดนลุ่มแม่น้ำโขงฝั่งตะวันออก ทำให้เมืองมทาลัย เมืองชุมพร กะปอง พิน นอง คำเกิด คำมวน ตะโปนา ยอนยับไป และเดที่ประชากรไครบีคือการที่ทองหนีเขาป่าหลบระอนอคคยาก เพราะเกรงจะถูกจับกวาดต้อนไปจากภูมิสำเนาเดิม

- การที่ไทยชนะ เมืองพวน และการอพยพประชากร เมืองพวนเข้ามาสู่หัวเมืองชั้นใน กวีได้มีความสำคัญต่อเหตุการณ์นี้ ในลักษณะที่นอกเหนือใจ ประชากรที่ถูกกวาดต้อน อพยพครอบครัวรอนแรมกันมา ฉะนั้นจึงได้พรรณนาถึงความลำบากยากเข็ญในการเดินทางและอาศัยอาวรณ์มานเกิดเมืองนอน ของตน กวีจึงได้สร้างบทพรรณนาให้ประชากรเหล่านั้นรำพึงรำพันถึงภูมิสำเนาเดิมในขณะเดินทาง

นอกจากนี้ กวียังมีความสำคัญต่อ เหตุการณ์ว่า เพราะมนุษย์ชาติไม่มีคัมภีร์ในธรรมะของพระพุทธองค์ จึงเกิดเรื่องวุ่นวายและเหตุร้ายในมานเมือง ฉะนั้นในตอนท้ายๆ เรื่องจะพบว่า กวีได้พยายามสอดแทรกธรรมะในลักษณะสอนสั่ง อบรม ผู้อ่านให้ยึดมั่นในพุทธศาสนาอยู่เนือง ๆ และยังได้ให้ข้อคิดว่า มูวณเป็นชาติที่ไม่ควรจะทำศึกสงครามด้วย เพราะ มูวณไม่มีศาสนาไม่มีถือพระพุทธเจ้า แมแต่พระพุทธรูปก็ยังไม่ขาย

๔.๒ ความสำคัญต่อบุคคลในเรื่อง ไคอภิปรายไว้โดยละเอียดแล้วในบทที่ ๕

๕. การสร้างตัวละคร

การสร้างตัวละครในเรื่องของ เอกสาร เรื่องพื้นเวียงนั้น พิจารณาได้ยากมาก เพราะตัวละคร (บุคคล) ในเรื่องนั้นเป็นบุคคลในเหตุการณ์ทางด้านประวัติศาสตร์ ฉะนั้นการที่ กวี ได้บรรยายถึงอุปนิสัยของตัวบุคคลในเรื่องนั้น น่าจะเป็นข้อเท็จจริงมากกว่าการสร้างเสริมขึ้นมาเหมือนกับวรรณกรรม นิทาน นิยาย ฉะนั้นในหัวข้อนี้จึงขอถกการวิเคราะห์วิจารณ์ แทนที่จะตั้งคำถามถึงคุณค่าของ กวีต่อบุคคลในเรื่อง

๖. สำนวนโวหาร

การศึกษาในคานสำนวนโวหารของ เอกสาร เรื่องพื้นเวียง พบว่า กวีได้พยายามสอดแทรก คำพังเพย สุภาษิตของท้องถิ่น ที่เรียกว่า "คำญา" ตามเหตุการณ์ของ เนื้อเรื่องซึ่งคำญาเหล่านี้ ได้ช่วยอธิบายความให้เข้าใจได้แจ่มแจ้ง ยิ่งผลให้เกิดความพึงใจแก่ผู้อ่านและผู้ฟัง

๖.๑ คำอุปมา การอุปมาเปรียบเทียบเพื่อให้ผู้อ่าน ผู้ฟัง เข้าใจ เห็นภาพพจน์ตามกวี ฉะนั้นกวีจึงไม่ละเลยที่จะเปรียบเทียบใจความ เพื่อ เป็นสื่อในการ เข้าใจง่ายยิ่งขึ้น เช่น

- ตอนเกลี้ยกล่อมเจ้าเมือง เวียง เหนือ ที่พาครอบครัวหลบซ่อนอยู่ใ หญ่ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐ ๑๐๑ ๑๐๒ ๑๐๓ ๑๐๔ ๑๐๕ ๑๐๖ ๑๐๗ ๑๐๘ ๑๐๙ ๑๑๐ ๑๑๑ ๑๑๒ ๑๑๓ ๑๑๔ ๑๑๕ ๑๑๖ ๑๑๗ ๑๑๘ ๑๑๙ ๑๒๐ ๑๒๑ ๑๒๒ ๑๒๓ ๑๒๔ ๑๒๕ ๑๒๖ ๑๒๗ ๑๒๘ ๑๒๙ ๑๓๐ ๑๓๑ ๑๓๒ ๑๓๓ ๑๓๔ ๑๓๕ ๑๓๖ ๑๓๗ ๑๓๘ ๑๓๙ ๑๔๐ ๑๔๑ ๑๔๒ ๑๔๓ ๑๔๔ ๑๔๕ ๑๔๖ ๑๔๗ ๑๔๘ ๑๔๙ ๑๕๐ ๑๕๑ ๑๕๒ ๑๕๓ ๑๕๔ ๑๕๕ ๑๕๖ ๑๕๗ ๑๕๘ ๑๕๙ ๑๖๐ ๑๖๑ ๑๖๒ ๑๖๓ ๑๖๔ ๑๖๕ ๑๖๖ ๑๖๗ ๑๖๘ ๑๖๙ ๑๗๐ ๑๗๑ ๑๗๒ ๑๗๓ ๑๗๔ ๑๗๕ ๑๗๖ ๑๗๗ ๑๗๘ ๑๗๙ ๑๘๐ ๑๘๑ ๑๘๒ ๑๘๓ ๑๘๔ ๑๘๕ ๑๘๖ ๑๘๗ ๑๘๘ ๑๘๙ ๑๙๐ ๑๙๑ ๑๙๒ ๑๙๓ ๑๙๔ ๑๙๕ ๑๙๖ ๑๙๗ ๑๙๘ ๑๙๙ ๒๐๐ ๒๐๑ ๒๐๒ ๒๐๓ ๒๐๔ ๒๐๕ ๒๐๖ ๒๐๗ ๒๐๘ ๒๐๙ ๒๑๐ ๒๑๑ ๒๑๒ ๒๑๓ ๒๑๔ ๒๑๕ ๒๑๖ ๒๑๗ ๒๑๘ ๒๑๙ ๒๒๐ ๒๒๑ ๒๒๒ ๒๒๓ ๒๒๔ ๒๒๕ ๒๒๖ ๒๒๗ ๒๒๘ ๒๒๙ ๒๓๐ ๒๓๑ ๒๓๒ ๒๓๓ ๒๓๔ ๒๓๕ ๒๓๖ ๒๓๗ ๒๓๘ ๒๓๙ ๒๔๐ ๒๔๑ ๒๔๒ ๒๔๓ ๒๔๔ ๒๔๕ ๒๔๖ ๒๔๗ ๒๔๘ ๒๔๙ ๒๕๐ ๒๕๑ ๒๕๒ ๒๕๓ ๒๕๔ ๒๕๕ ๒๕๖ ๒๕๗ ๒๕๘ ๒๕๙ ๒๖๐ ๒๖๑ ๒๖๒ ๒๖๓ ๒๖๔ ๒๖๕ ๒๖๖ ๒๖๗ ๒๖๘ ๒๖๙ ๒๗๐ ๒๗๑ ๒๗๒ ๒๗๓ ๒๗๔ ๒๗๕ ๒๗๖ ๒๗๗ ๒๗๘ ๒๗๙ ๒๘๐ ๒๘๑ ๒๘๒ ๒๘๓ ๒๘๔ ๒๘๕ ๒๘๖ ๒๘๗ ๒๘๘ ๒๘๙ ๒๙๐ ๒๙๑ ๒๙๒ ๒๙๓ ๒๙๔ ๒๙๕ ๒๙๖ ๒๙๗ ๒๙๘ ๒๙๙ ๓๐๐ ๓๐๑ ๓๐๒ ๓๐๓ ๓๐๔ ๓๐๕ ๓๐๖ ๓๐๗ ๓๐๘ ๓๐๙ ๓๑๐ ๓๑๑ ๓๑๒ ๓๑๓ ๓๑๔ ๓๑๕ ๓๑๖ ๓๑๗ ๓๑๘ ๓๑๙ ๓๒๐ ๓๒๑ ๓๒๒ ๓๒๓ ๓๒๔ ๓๒๕ ๓๒๖ ๓๒๗ ๓๒๘ ๓๒๙ ๓๓๐ ๓๓๑ ๓๓๒ ๓๓๓ ๓๓๔ ๓๓๕ ๓๓๖ ๓๓๗ ๓๓๘ ๓๓๙ ๓๔๐ ๓๔๑ ๓๔๒ ๓๔๓ ๓๔๔ ๓๔๕ ๓๔๖ ๓๔๗ ๓๔๘ ๓๔๙ ๓๕๐ ๓๕๑ ๓๕๒ ๓๕๓ ๓๕๔ ๓๕๕ ๓๕๖ ๓๕๗ ๓๕๘ ๓๕๙ ๓๖๐ ๓๖๑ ๓๖๒ ๓๖๓ ๓๖๔ ๓๖๕ ๓๖๖ ๓๖๗ ๓๖๘ ๓๖๙ ๓๗๐ ๓๗๑ ๓๗๒ ๓๗๓ ๓๗๔ ๓๗๕ ๓๗๖ ๓๗๗ ๓๗๘ ๓๗๙ ๓๘๐ ๓๘๑ ๓๘๒ ๓๘๓ ๓๘๔ ๓๘๕ ๓๘๖ ๓๘๗ ๓๘๘ ๓๘๙ ๓๙๐ ๓๙๑ ๓๙๒ ๓๙๓ ๓๙๔ ๓๙๕ ๓๙๖ ๓๙๗ ๓๙๘ ๓๙๙ ๔๐๐ ๔๐๑ ๔๐๒ ๔๐๓ ๔๐๔ ๔๐๕ ๔๐๖ ๔๐๗ ๔๐๘ ๔๐๙ ๔๑๐ ๔๑๑ ๔๑๒ ๔๑๓ ๔๑๔ ๔๑๕ ๔๑๖ ๔๑๗ ๔๑๘ ๔๑๙ ๔๒๐ ๔๒๑ ๔๒๒ ๔๒๓ ๔๒๔ ๔๒๕ ๔๒๖ ๔๒๗ ๔๒๘ ๔๒๙ ๔๓๐ ๔๓๑ ๔๓๒ ๔๓๓ ๔๓๔ ๔๓๕ ๔๓๖ ๔๓๗ ๔๓๘ ๔๓๙ ๔๔๐ ๔๔๑ ๔๔๒ ๔๔๓ ๔๔๔ ๔๔๕ ๔๔๖ ๔๔๗ ๔๔๘ ๔๔๙ ๔๕๐ ๔๕๑ ๔๕๒ ๔๕๓ ๔๕๔ ๔๕๕ ๔๕๖ ๔๕๗ ๔๕๘ ๔๕๙ ๔๖๐ ๔๖๑ ๔๖๒ ๔๖๓ ๔๖๔ ๔๖๕ ๔๖๖ ๔๖๗ ๔๖๘ ๔๖๙ ๔๗๐ ๔๗๑ ๔๗๒ ๔๗๓ ๔๗๔ ๔๗๕ ๔๗๖ ๔๗๗ ๔๗๘ ๔๗๙ ๔๘๐ ๔๘๑ ๔๘๒ ๔๘๓ ๔๘๔ ๔๘๕ ๔๘๖ ๔๘๗ ๔๘๘ ๔๘๙ ๔๙๐ ๔๙๑ ๔๙๒ ๔๙๓ ๔๙๔ ๔๙๕ ๔๙๖ ๔๙๗ ๔๙๘ ๔๙๙ ๕๐๐ ๕๐๑ ๕๐๒ ๕๐๓ ๕๐๔ ๕๐๕ ๕๐๖ ๕๐๗ ๕๐๘ ๕๐๙ ๕๑๐ ๕๑๑ ๕๑๒ ๕๑๓ ๕๑๔ ๕๑๕ ๕๑๖ ๕๑๗ ๕๑๘ ๕๑๙ ๕๒๐ ๕๒๑ ๕๒๒ ๕๒๓ ๕๒๔ ๕๒๕ ๕๒๖ ๕๒๗ ๕๒๘ ๕๒๙ ๕๓๐ ๕๓๑ ๕๓๒ ๕๓๓ ๕๓๔ ๕๓๕ ๕๓๖ ๕๓๗ ๕๓๘ ๕๓๙ ๕๔๐ ๕๔๑ ๕๔๒ ๕๔๓ ๕๔๔ ๕๔๕ ๕๔๖ ๕๔๗ ๕๔๘ ๕๔๙ ๕๕๐ ๕๕๑ ๕๕๒ ๕๕๓ ๕๕๔ ๕๕๕ ๕๕๖ ๕๕๗ ๕๕๘ ๕๕๙ ๕๖๐ ๕๖๑ ๕๖๒ ๕๖๓ ๕๖๔ ๕๖๕ ๕๖๖ ๕๖๗ ๕๖๘ ๕๖๙ ๕๗๐ ๕๗๑ ๕๗๒ ๕๗๓ ๕๗๔ ๕๗๕ ๕๗๖ ๕๗๗ ๕๗๘ ๕๗๙ ๕๘๐ ๕๘๑ ๕๘๒ ๕๘๓ ๕๘๔ ๕๘๕ ๕๘๖ ๕๘๗ ๕๘๘ ๕๘๙ ๕๙๐ ๕๙๑ ๕๙๒ ๕๙๓ ๕๙๔ ๕๙๕ ๕๙๖ ๕๙๗ ๕๙๘ ๕๙๙ ๖๐๐ ๖๐๑ ๖๐๒ ๖๐๓ ๖๐๔ ๖๐๕ ๖๐๖ ๖๐๗ ๖๐๘ ๖๐๙ ๖๑๐ ๖๑๑ ๖๑๒ ๖๑๓ ๖๑๔ ๖๑๕ ๖๑๖ ๖๑๗ ๖๑๘ ๖๑๙ ๖๒๐ ๖๒๑ ๖๒๒ ๖๒๓ ๖๒๔ ๖๒๕ ๖๒๖ ๖๒๗ ๖๒๘ ๖๒๙ ๖๓๐ ๖๓๑ ๖๓๒ ๖๓๓ ๖๓๔ ๖๓๕ ๖๓๖ ๖๓๗ ๖๓๘ ๖๓๙ ๖๔๐ ๖๔๑ ๖๔๒ ๖๔๓ ๖๔๔ ๖๔๕ ๖๔๖ ๖๔๗ ๖๔๘ ๖๔๙ ๖๕๐ ๖๕๑ ๖๕๒ ๖๕๓ ๖๕๔ ๖๕๕ ๖๕๖ ๖๕๗ ๖๕๘ ๖๕๙ ๖๖๐ ๖๖๑ ๖๖๒ ๖๖๓ ๖๖๔ ๖๖๕ ๖๖๖ ๖๖๗ ๖๖๘ ๖๖๙ ๖๗๐ ๖๗๑ ๖๗๒ ๖๗๓ ๖๗๔ ๖๗๕ ๖๗๖ ๖๗๗ ๖๗๘ ๖๗๙ ๖๘๐ ๖๘๑ ๖๘๒ ๖๘๓ ๖๘๔ ๖๘๕ ๖๘๖ ๖๘๗ ๖๘๘ ๖๘๙ ๖๙๐ ๖๙๑ ๖๙๒ ๖๙๓ ๖๙๔ ๖๙๕ ๖๙๖ ๖๙๗ ๖๙๘ ๖๙๙ ๗๐๐ ๗๐๑ ๗๐๒ ๗๐๓ ๗๐๔ ๗๐๕ ๗๐๖ ๗๐๗ ๗๐๘ ๗๐๙ ๗๑๐ ๗๑๑ ๗๑๒ ๗๑๓ ๗๑๔ ๗๑๕ ๗๑๖ ๗๑๗ ๗๑๘ ๗๑๙ ๗๒๐ ๗๒๑ ๗๒๒ ๗๒๓ ๗๒๔ ๗๒๕ ๗๒๖ ๗๒๗ ๗๒๘ ๗๒๙ ๗๓๐ ๗๓๑ ๗๓๒ ๗๓๓ ๗๓๔ ๗๓๕ ๗๓๖ ๗๓๗ ๗๓๘ ๗๓๙ ๗๔๐ ๗๔๑ ๗๔๒ ๗๔๓ ๗๔๔ ๗๔๕ ๗๔๖ ๗๔๗ ๗๔๘ ๗๔๙ ๗๕๐ ๗๕๑ ๗๕๒ ๗๕๓ ๗๕๔ ๗๕๕ ๗๕๖ ๗๕๗ ๗๕๘ ๗๕๙ ๗๖๐ ๗๖๑ ๗๖๒ ๗๖๓ ๗๖๔ ๗๖๕ ๗๖๖ ๗๖๗ ๗๖๘ ๗๖๙ ๗๗๐ ๗๗๑ ๗๗๒ ๗๗๓ ๗๗๔ ๗๗๕ ๗๗๖ ๗๗๗ ๗๗๘ ๗๗๙ ๗๘๐ ๗๘๑ ๗๘๒ ๗๘๓ ๗๘๔ ๗๘๕ ๗๘๖ ๗๘๗ ๗๘๘ ๗๘๙ ๗๙๐ ๗๙๑ ๗๙๒ ๗๙๓ ๗๙๔ ๗๙๕ ๗๙๖ ๗๙๗ ๗๙๘ ๗๙๙ ๘๐๐ ๘๐๑ ๘๐๒ ๘๐๓ ๘๐๔ ๘๐๕ ๘๐๖ ๘๐๗ ๘๐๘ ๘๐๙ ๘๑๐ ๘๑๑ ๘๑๒ ๘๑๓ ๘๑๔ ๘๑๕ ๘๑๖ ๘๑๗ ๘๑๘ ๘๑๙ ๘๒๐ ๘๒๑ ๘๒๒ ๘๒๓ ๘๒๔ ๘๒๕ ๘๒๖ ๘๒๗ ๘๒๘ ๘๒๙ ๘๓๐ ๘๓๑ ๘๓๒ ๘๓๓ ๘๓๔ ๘๓๕ ๘๓๖ ๘๓๗ ๘๓๘ ๘๓๙ ๘๔๐ ๘๔๑ ๘๔๒ ๘๔๓ ๘๔๔ ๘๔๕ ๘๔๖ ๘๔๗ ๘๔๘ ๘๔๙ ๘๕๐ ๘๕๑ ๘๕๒ ๘๕๓ ๘๕๔ ๘๕๕ ๘๕๖ ๘๕๗ ๘๕๘ ๘๕๙ ๘๖๐ ๘๖๑ ๘๖๒ ๘๖๓ ๘๖๔ ๘๖๕ ๘๖๖ ๘๖๗ ๘๖๘ ๘๖๙ ๘๗๐ ๘๗๑ ๘๗๒ ๘๗๓ ๘๗๔ ๘๗๕ ๘๗๖ ๘๗๗ ๘๗๘ ๘๗๙ ๘๘๐ ๘๘๑ ๘๘๒ ๘๘๓ ๘๘๔ ๘๘๕ ๘๘๖ ๘๘๗ ๘๘๘ ๘๘๙ ๘๙๐ ๘๙๑ ๘๙๒ ๘๙๓ ๘๙๔ ๘๙๕ ๘๙๖ ๘๙๗ ๘๙๘ ๘๙๙ ๙๐๐ ๙๐๑ ๙๐๒ ๙๐๓ ๙๐๔ ๙๐๕ ๙๐๖ ๙๐๗ ๙๐๘ ๙๐๙ ๙๑๐ ๙๑๑ ๙๑๒ ๙๑๓ ๙๑๔ ๙๑๕ ๙๑๖ ๙๑๗ ๙๑๘ ๙๑๙ ๙๒๐ ๙๒๑ ๙๒๒ ๙๒๓ ๙๒๔ ๙๒๕ ๙๒๖ ๙๒๗ ๙๒๘ ๙๒๙ ๙๓๐ ๙๓๑ ๙๓๒ ๙๓๓ ๙๓๔ ๙๓๕ ๙๓๖ ๙๓๗ ๙๓๘ ๙๓๙ ๙๔๐ ๙๔๑ ๙๔๒ ๙๔๓ ๙๔๔ ๙๔๕ ๙๔๖ ๙๔๗ ๙๔๘ ๙๔๙ ๙๕๐ ๙๕๑ ๙๕๒ ๙๕๓ ๙๕๔ ๙๕๕ ๙๕๖ ๙๕๗ ๙๕๘ ๙๕๙ ๙๖๐ ๙๖๑ ๙๖๒ ๙๖๓ ๙๖๔ ๙๖๕ ๙๖๖ ๙๖๗ ๙๖๘ ๙๖๙ ๙๗๐ ๙๗๑ ๙๗๒ ๙๗๓ ๙๗๔ ๙๗๕ ๙๗๖ ๙๗๗ ๙๗๘ ๙๗๙ ๙๘๐ ๙๘๑ ๙๘๒ ๙๘๓ ๙๘๔ ๙๘๕ ๙๘๖ ๙๘๗ ๙๘๘ ๙๘๙ ๙๙๐ ๙๙๑ ๙๙๒ ๙๙๓ ๙๙๔ ๙๙๕ ๙๙๖ ๙๙๗ ๙๙๘ ๙๙๙ ๑๐๐๐

(เนื้อเรื่อง ตอนที่ ๑๒๔) กวีได้พยายาม เปรียบเทียบใจความไว้ดังนี้

ชาคิชาว	หอนอย	อย่า	อังก	เย็บ	ทาน	เชย
อัน	อนึ่ง	แมน	นอย	ไหล	ลง	สมุทร
นับ	มือ	๒	เชิน	ชาค	แลง	ปลา
						ลี้
						กับ
						มี
						หัน
						แล้ว

อธิบายศัพท์

๑. เย็บ - ยุ่ง	๒. มื่อ - วัน
๓. ลี - จะ, ชี	๔. หัน - ชุก
๕. ขอน	

(ชาวหอนอยอย่าอังกอังกที่เสมอขอนชาว แมนนอย ๆ ขอนไหลลงมหาสมุทร นับวันว่าน่าจะชาคเชิน ปลาจะชุกชอนอังกไม่มี)

- ความแล่นใจ เปรียบเทียบกับการที่กลืนกินชวาน เข้าไป

เจ้า	ก็	คิด	คลั่ง	แค้น	หลาย	สิ่ง	นานา
เป็น	คัง	กลืน	กิน	ชวาน	ปอน	ลง	ทั้ง
							ค้ำ

(๑ ปอน - ส่ง เข้าไป, ยัก - คั้น เข้า)

- ตอนทหารแตกทัพว่ายน้ำข้ามแม่น้ำโขง ลอยประจุกสูงสม เกิดขึงลอยน้ำ

ดาว	ลอย	น้ำ	ทอด	คำ	เดียว	ระ	คาบ
ปาน	ดัง	ทิม	หมาก	เกิด	ขึง	ลง	น้ำ
							ไป
							เทียบ
							แทน
							แล้ว

๖.๒ สำนวนคำพังเพย

- สำนวนไทยที่ว่า "เกลือเป็นหนอน" นั้น ในภูมิภาคอีสาน ใช้ในความหมายเกี่ยวกับ "ไส้เป็นหนอน" ดังนี้

"บักนี่ ไส้แตกทอง พลอย เกิดเป็นหนอน ดังนี้"

- สำนวนไทยที่ว่า "เลี้ยงงูเห่า" ในเอกสารพื้นเวียงใช้ในความหมายเกี่ยวกับว่า

"ทานอย่า เอาเสือเลี้ยง จักกินตัวตายพอดจริงแล้ว"

- สำนวนไทยที่ว่า "ชายราศีเสือ" (บอมมีเสห์เห็ดยม มีเขี้ยวมีเล็บ หรือ "เสือขัง เขาคง กิ่งราย" ในเอกสาร เรื่องพื้นเวียงใช้ว่า

"ชาติที่เสือหากลิ้นแล้ว ใฝ่ไต่ไทรอย หันถอน"

๗. ความเชื่อคตินิยม

ในเอกสาร เรื่องพื้นเวียง พบ เนื้อความอยู่หลายตอนที่แสดงให้เห็นความเชื่อของกลุ่มชน อีสานในสมัยอดีต ซึ่งโดยทั่วไปไม่มีความเชื่อคล้ายๆ กันไทย กลุ่มต่างๆ หากแต่ชาวอีสานยังยึดมั่น ในความเชื่อเรื่องภูติ วิญญาณ และโชคกลางมาก เช่น

๗.๑ ความเชื่อในโชคกลาง ในการดำเนินเรื่องของ เอกสาร เรื่องพื้นเวียง กวีไม่เคยเลย ที่จะสอดแทรกเหตุการณ์แวดล้อม เพื่อแสดงให้เห็นความเชื่อทางานโชคกลางของชาวท้องถิ่นอีสานสมัย อดีต คือ

๑) เมื่อเจาอนุวงศ์คิดการกบฏ ก็มีลางสังหรณ์ให้เห็นว่าบ้านเมืองจะพินาศวอดวาย คือฟ้าผ่าพระธาตุพนม แฉนดินแยกเป็นทาง ดังนี้

แฉนว่า	มตาเจคัย เจา	คุพนมองลัประเสริฐ กัก
เจากั	บัง เกิดให้	เป็นฟ้าผ่าลง แฉนแล้ว
อันหนึ่ง	คอนซอนขวาง	สบบ เสรชันนอญู ภายพูน
เลยเล่า	หีบยเก็บนเขา	มาไกลจิมจน
อันหนึ่ง	คิน เมืองหาก	แตกหระ เป็นทาง
	ดมพาซพัก	แป เพ ทะลายบาง

อธิบายศัพท์

- ๑. กุ - ชาติ
- ๒. สบ - ปากน้ำ
- ๓. เระ - แม่น้ำ, ธารน้ำ
- ๔. ขนิน - บิด ขวาง ล้อม
- ๕. หวะ - ไหล่, ว้าง
- ๖. แม่ - พัง, ทะลาย, แร่ กั้ว
- ๗. เพ - พัง, แดก
- ๘. ม่าง - ทำลาย มดาง

๒) ตอนทัฬไทยเกรียบยกไปตีหัวเมืองทางฝั่งตะวันออกแม่น้ำโขง นั้น กวีก็พยายามชี้ให้เห็นว่าถึงความเชื่อกตินิยมที่ว่าการที่บ้านเมืองถูกรุกราน เป็นเพราะเกณฑ์ราชาเมืองซาค ดังนี้

อนันท์หากแมน อุบาทว์แท้ เทเวศร์บันดล เจ้าเอย
 เหตุว่า เกณฑ์เมืองสูง ซาคในปีนี้

๓.๒ ความเชื่อในกฎแห่งกรรม ในกรณำเนินเรื่องกวีพยายามชี้ให้เห็นว่าทุกสิ่งทุกอย่างจะเป็นไปตามกฎแห่งกรรมตามหลักธรรมของพุทธศาสนา เช่น

- ๑) บัดนี้ เวนน้ำทัน คอบบั้นลาง แลว

อธิบายศัพท์

- ๑. นำ - ตาม, ติดตาม
- ๒. คอบ - คอบสนอง
- ๓. ลาง - บาง

๒) ความไม่เที่ยงแท้ (อนิจจัง)

โลกนี้ บ่เที่ยงแท้ อยาไคทอง เทียว พระเดย
 สุขทุกขนั้น ใฝ่บ่ สองตาเห็น แท้แลว
 เป็นดังกง เกียนผันบิน เวียน เล็ง เลื่อย

อธิบายศัพท์

- ๑. ใฝ่ - ฝูไค, ไคร
- ๒. บิน - หมุน, ผินหน้ากลับ
- ๓. เล็ง เลื่อย - เสมอ ๆ

นอกจากนี้ในบทสุดท้าย เรื่องจึงพบอยู่เสมอว่า กวีพยายามสอนผู้อ่านผู้ฟังโดยให้ยึดมั่นในพุทธศาสนา ซึ่งชี้ให้เห็นว่าคตินิยมของชาวอีสานยังยึดมั่นในพุทธศาสนาอย่างมาก

บทที่ ๖

สรุป และ ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเอกสาร เรื่องพื้นเวียงแล้วได้พบว่า เป็นเอกสารทางคานประวัติศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อชาวท้องถิ่นอีสานในสมัยอดีตอย่างมาก และเป็นเอกสารประวัติศาสตร์ที่อยู่ในความทรงจำของชาวท้องถิ่นอีสานตลอดระยะเวลาสมัย ไม่เพียงแต่เท่านั้นเอกสาร เรื่องพื้นเวียงยังมีบทบาทในฐานะวรรณกรรมเรื่อง เอก ไม่แพ้วรรณกรรมนิทาน นิยายอื่น ๆ (พิจารณาทางคานการแพร่ขยาย และความนิยมชมชอบของชาวท้องถิ่น) นอกจากนี้ยังเป็นปัจจัยหนึ่งในการรวมจิตใจ หรือเป็นการสร้างแนวร่วมทางคานการ เมืองอีกโสดหนึ่ง ซึ่งมีผลกระทบมาถึงการ เกิดกบฏระยะหลังอีกด้วย คือ กบฏผีบ้านผีญ หัวเมืองอีสาน ในสมัยรัชกาลที่ ๕ (พ.ศ. ๒๔๕๔) แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ไม่มากนักย่อย

อีกประการหนึ่งการที่เอกสาร เรื่องพื้นเวียง เป็นเอกสารทั้งทางคานประวัติศาสตร์และวรรณกรรม จึงเป็นผลให้ใกล้ชิดกับชาวบ้านมากกว่าเอกสารประวัติศาสตร์อื่น ๆ ของอีสาน กล่าวคือชาวบ้านนิยมนำมาอ่านในงนมีเสียงกักกันอยู่เสมอ ๆ ฉะนั้นเนื้อหาของเอกสาร เรื่องพื้นเวียงจึงอยู่ในความทรงจำของประชาชนโดยทั่วไปในท้องถิ่นภาคอีสาน

ในการศึกษารายละเอียดแห่ง เนื้อหาสาระของ เอกสาร เรื่องพื้นเวียง พบว่าการมองเห็นการณ์ในประวัติศาสตร์ในสายตาของชาวท้องถิ่นนั้น แตกต่างไปจากราชธานี แมว่าจะเป็นการณ์เดียวกันก็ตามที่ กล่าวคือ เป็นการมองเห็นการณ์นั้น ๆ คนละมุม คนละมิติ หรือคนละทัศนะ ซึ่งต่างก็ย่อมมีเหตุผลของตนเองมารับฟังทั้งสิ้น ฉะนั้นในการศึกษาเอกสารทางคานประวัติศาสตร์นั้น นักประวัติศาสตร์ น่าจะตระหนักในเรื่องฐานะหรือฝ่ายของผู้จดบันทึกเป็นประเด็นในการพิจารณาข้อเท็จจริงด้วย กล่าวคือ ต้องพิจารณาดังฐานะ (ผู้ปกครอง ผู้ใตการปกครอง) ฝ่าย (แพ, ชนะ) ของผู้จดบันทึก เพราะมโนทัศน์ในการ เห็นเหตุการณ์โดย เฉพาะการขัดแย้ง (กบฏ) นั้น กลุ่มผู้ปกครอง (ราชธานี) ย่อมมีมโนทัศน์อย่างหนึ่ง กลุ่มใตการปกครองย่อมมีมโนทัศน์อีกอย่างหนึ่ง ซึ่ง เป็นการมองเห็นคนละฐานะคนละฝ่าย ไม่สอดคล้องกัน หรืออาจจะตรงข้ามกันได้

รายละเอียดของ เนื้อเรื่องในเอกสาร เรื่องพื้นเวียงนี้ มีประเด็นขัดแย้งอยู่หลายประเด็น

๑) การสักเลก ทางราชธานีเห็นว่าควรจะต้องดำเนินการ เพื่อความมั่นคงของส่วนรวม และความเป็นปึกแผ่นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งเป็นนโยบายทางคานรัฐประศาสนศาสตร์ แต่ทางฝ่ายหัวเมืองรู้สึกว่าการสักเลก บีบบังคับ (ประชาชน) จนชั้นหัวหน้าของหัวเมืองก็รู้สึกว่าการขังอำนาจหรือลดอำนาจ ทำให้เสถียรภาพตกต่ำ จึงมีการป้องกันเพื่อมิให้อำนาจของคนหลุดไป ฉะนั้นจึงเป็นผลให้เกิดข้อขัดแย้งระหว่างราชธานีกับหัวเมือง

๒) กรณีกับฎายสาเกียดโง้ง ทางราชธานีอยู่ห่างไกลไม่ทราบข้อเท็จจริง จึงสรุปเหตุการณ์ตามรายงานซึ่งอาจจะไม่ใช่ข้อเท็จจริงทั้งหมด แต่เอกสาร เรื่องพื้นเวียงได้เสนอรายละเอียดใ้ถูกมองมากกว่า ถาผู้บันทึกไม่อคติมากนัก เพราะอยู่ใกล้ชิดกับเหตุการณ์จึงน่าจะได้อะเอียดข้อมูลที่ถูกต้อง

๓) มโนทัศน์เกี่ยวกับ เมืองนครราชสีมาของ เอกสาร เรื่องพื้นเวียงนั้น น่าจะเชื่อได้ว่า เป็นเช่นนั้น เพราะ เมืองนครราชสีมาทำหน้าที่ดูแลต่างพระเนตรพระกรรณ ซึ่งน่าจะทำไปตามพระบรมราชโองการ เป็นส่วนใหญ่ และส่วนน้อยอาจจะกระทำโดยพลการ แต่หัวเมืองอีสานไม่ทราบว่าเป็นนโยบายของรัฐบาลกลาง จึงมีทัศนคติต่อเมืองนครราชสีมาในทางลบมากกว่าทางบวก ความจริงแล้ว เมืองนครราชสีมาอาจจะดำเนินตามวิเทโศบายของราชธานี (รัฐบาลกลาง) ก็ได้

๔) กรณีการชี้ให้เห็นสาเหตุที่เจ้าอนุวงศ์เวียงจันทน์ก่อกบฏนั้น เอกสาร เรื่องพื้นเวียงน่าจะเสนอประเด็นที่ถูกต้องกว่าเอกสารทางคานประวัติศาสตร์ไทย เพราะว่าได้พยายามชี้ให้เห็นข้อขัดแย้ง แรงความเป็นใหญ่เหนือดินแดนอีสานระหว่าง เมืองเวียงจันทน์กับ เมืองนครราชสีมา ตามลำดับขั้นตอน ซึ่งเป็นเหตุผลที่นารับฟังอย่างยิ่ง แต่อย่างไรก็ตามสาเหตุของการเกิดกบฏเวียงจันทน์ครั้งนี้ตามที่เอกสารประวัติศาสตร์ไทยบันทึกไว้ ก็น่าจะเป็นปัจจัยสำคัญประกอบอีกโสดหนึ่งด้วย

๕) กรณีการกวาดต้อนครัวและการอพยพประชากร เอกสาร เรื่องพื้นเวียงมองเหตุการณ์นี้ อย่างเห็นอกเห็นใจชาวท้องถิ่นที่ถูกกวาดต้อน จึงพรรณนาความในใจของชาวเมืองที่ถูกกวาดต้อนในลักษณะอาลัย อารมณ์ ถิ่นฐานบ้านเดิม และพรรณนาถึงความลำบากเข็ญในการเดินทาง เอกสารประวัติศาสตร์ไม่กล่าวถึงความสำคัญเหล่านั้น เพราะว่ามันถือไว้ฐานะผู้ปกครอง (ราชธานี) ย่อมเล็งเห็น

ความปลอดภัย ความเป็นปึกแผ่น ความสงบเรียบร้อยของประชารัฐ เป็นสำคัญ จึงมองข้ามความทุกข์
รำเค็ญของประชากรเพียงส่วนน้อยไป แต่กลับเล็ง เห็นว่าเป็นผลดีที่อพยพมาอยู่ในอารักขาของราชธานี
อย่างใกล้ชิด จะปลอดภัยจากการรุกรานของศัตรู

ประเด็นที่เอกสารประวัติศาสตร์ท้องถิ่น (พื้นเวียง) และเอกสารประวัติศาสตร์ของราช
ธานี มีมโนทัศน์ขัดแย้งกันในเหตุการณ์เดียวกันนี้ เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดทัศนคติไม่ตรงกันระหว่าง
กลุ่มชนทั้งสอง เพราะเหตุว่าแนวคิดเหล่านั้นจะถ่ายทอดเชื่อมโยงมาจนถึงอนุชนรุ่นหลังที่เกิดไม่ทันเหตุ
การณ์ จึงรับรู้ตามเอกสารประวัติศาสตร์ของคนและมีมโนทัศน์ต่อเหตุการณ์นั้นตามที่บันทึกไว้

แต่อย่างไรก็ตามมโนทัศน์ที่ขัดแย้งนั้น ก็เป็นเพียงการมองประวัติศาสตร์คนละมิติ คนละฐานะ
คือมองในฐานะราชธานีและฐานะท้องถิ่น

ฉะนั้นเมื่อพิจารณาทิศทางนโยบายและแนวคิดทางการเมืองในเอกสารพื้นเวียง
แล้ว พบว่าการรับรู้ประวัติศาสตร์ของกลุ่มชนอีสานต่างไปจากราชธานี (เฉพาะเหตุการณ์ที่ปรากฏใน
เนื้อเรื่อง) กล่าวคือ เชื่อถือประวัติศาสตร์คนละฉบับ คนละแนวคิด ซึ่ง แสดงว่ากลุ่มคนไทยในภาค
อีสานสมัยอดีตยังมีแนวคิดทางการเมืองประวัติศาสตร์ การเมือง-การปกครอง เป็นเอกภาพเดียวกัน
กับราชธานี (กรุงเทพฯ) จึงพบว่าอำนาจการปกครองของราชธานีในหัว เมืองอีสานอยู่ในลักษณะ
หลวม ๆ (ก่อนสมัยปฏิรูปการปกครองระบบเทศาภิบาล) และส่วนใหญ่เมืองนครราชสีมาจะทำหน้าที่
ดูแลในลักษณะข้าหลวงตางพระเนตรพระกรรณ ฉะนั้นจึงส่งผลให้เกิดการขัดแย้งกระทบกระทั่งกัน
เสมอ ๆ (ถ้าพิจารณาเปรียบเทียบหัว เมืองภาคเหนือ หรือภาคใต้) แนวทางการปกครองหัว เมือง
ต่าง ๆ (ทุกภาค) ในสมัยก่อนการปฏิรูปการปกครอง (ร.๕) อยู่ในลักษณะเดียวกันกับหัว เมืองอีสาน
ก็ตามที่ แศกการที่แนวคิดทางการเมืองประวัติศาสตร์และการ เมืองของชาวอีสานไม่เป็นเอกภาพเดียวกับ
ราชธานี ประกอบกับมีเมืองใหญ่ (ลาว) ซึ่งมีวัฒนธรรม ความเชื่อ แนวคิดคตินิยมเหมือนกันอยู่ เมือง
หลังทั้งสองประการนี้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้เกิดกรณีขัดแย้ง

ถ้าพิจารณาทางด้านการไขสอยของ เอกสาร เรื่อง พัน เวียง คือการที่นับนำมาอ่านในที่ประชุมชน (งันเฮือนที) พบว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะแพร่ขยาย ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ของกลุ่มชนไปสู่ประชาชน นอกจากนี้ยังมีผลต่อเนื่องตามมาคือการแพร่แนวคิดทางการเมืองแก่ประชาชนไม่มากนักเลย ฉะนั้นเหตุการณ์ที่ปรากฏอยู่ในเนื้อเรื่องของ เอกสาร เรื่อง พัน เวียง จึงฝังแน่นอยู่ในความทรงจำของชาวอีสานโดยเฉพาะชนชั้นนำสมัยอดีตอย่างมั่งคั่ง

สาเหตุจากกลุ่มชนอีสานมีแนวคิดทางประวัติศาสตร์และการเมืองไม่เป็นเอกภาพเดียวกันกับราชธานี และยังมี การ แพร่ความศักดิ์สิทธิ์ประชาชนโดยไข เอกสารทางด้านการประวัติศาสตร์ เป็นสื่อกลางอยู่อย่างสม่ำเสมอ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนไทยในภูมิภาคอีสานไม่รวมตัวเข้ากับคนไทยในภาคกลางอย่างกลมกลืน ทั้งทางด้านความเชื่อ แนวคิดทางการเมือง นอกจากนี้การที่วัฒนธรรมคตินิยมจารีตประเพณีของคนไทยในภูมิภาคอีสานกับภาคกลาง มีความแตกต่างกันไปบ้างในส่วนปลีกย่อยก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่คนไทยทั้งสองกลุ่มรวมตัวกันไม่ค่อยจะกลมกลืนนัก

ฉะนั้นจากการศึกษาเอกสาร เรื่อง พัน เวียง นี้จึงน่าจะเป็นก้าวใหม่ของการศึกษาประวัติศาสตร์ที่พยายามยอมรับเอกสารประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เพื่อที่จะสรุปข้อเท็จจริงได้ทุกแง่มุม ซึ่งเป็นการมองเหตุการณ์โดยเฉพาะการขัดแย้งได้ทุกมิติ คือมองในฐานะผู้ปกครอง ผู้ถูกปกครอง หรือผู้แพ้ ผู้ชนะประวัติศาสตร์ไทยที่ใดก็ตามรวบรวมกันมาตั้งแต่อดีตนั้น ส่วนใหญ่เป็นการมองเหตุการณ์จากราชธานี ซึ่งเป็นมโนทัศน์ของผู้ปกครอง (ผู้มีอำนาจเหนือ) จึงบันทึกเหตุการณ์ตามทัศนคติของผู้มีอำนาจเหนือฝ่ายเดียว โดยมีโครงรูปทัศนคติของหัวเมือง ตลอดจนพลเมืองควยเลย ฉะนั้นเหตุการณ์ที่ปรากฏอยู่ในประวัติศาสตร์จึงเป็นลักษณะมิติเดียว จึงไม่ปรากฏสภาพชีวิตความเป็นอยู่ ความลำบากยากเข็ญหรือสุขสบายของประชาชนพลเมืองในเอกสารประวัติศาสตร์มากนัก

แต่อย่างไรก็ตามการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ก็น่าจะเชื่อได้ว่าสมบูรณ์ที่สุด เพราะว่าข้อมูลที่ เป็นเอกสารประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนั้นมีเพียงเดียว (ก็คัดลอกจากต้นฉบับเดียวกัน) จึงเป็นแนวคิดเดียวเท่านั้น

ซึ่งต้องยอมรับว่าจุดบกพร่องที่มีอิทธิพลอยู่มากในการเลือกบันทึกเหตุการณ์ ฉะนั้นถ้าคนฉบับหลายฉบับหลายสำนวน ก็จะพบที่เห็นคติต่อเหตุการณ์แตกต่างกันไป ซึ่งผลสรุปจะสมบูรณ์กว่าที่เป็นอยู่มากทีเดียว.

สำนักหอสมุด